

KLA 311

YUNAN ve ROMA İKONOĞRAFİSİ

APHRODİTE

Doç. Dr. Erhan Öztepe

© Sunum içerisinde kullanılan görseller telif hakkına sahip olup yalnızca eğitim amaçlıdır. Başka amaçlarla kullanılamaz

Yunan tanrılar topluluğunun tanrıçalarından biri olan Aphrodite hem Yunan hem de Roma mitolojisinde ismine rastladığımız bir tanrıçadır.

APHRODİTE TİPLEMELERİ

Arkaik dönem öncesinde itibaren tasvir sanatında karşımıza çıkan Aphrodite betimlemeleri erken örneklerde çeşitli biçimlerde ortaya konulmuşlardır.

Bunlardan ilki Herme tipli olanlardır.

1. Herme Tipli Aphrodite: Çok az örnek ile tanıdığımız bir türdür.

A. GİYİMLİ APHRODİTELER

2. Giyimli Aphrodite: Hellenistik dönem ve sonrasında çoğunlukla çıplak ya da yarı giyimli örneklerine rastladığımız Aphrodite betimleri erken örneklerde giyimlidirler. Bu grup içinde iki biçimde betimlenirler:

Kore Tipli

Xoana Tipli

Arkaik Kore Tipolojisinde Aphrodite Betimlemeler

Bu grup içerisinde değerlendirilebilecek eserler:

1. Narlı Tanrıça Heykelidir (Berlin MÖ 580-570) Tanrıça tahta oturur biçimde ve giyimli betimlenmiştir. Bir elinde tanrı ile özdeşleşen nar tutmaktadır.
2. Figürlü Pişmiş toprak kaplar (alabastronlar), Arkaik dönemin antropomorfik kapları içinde özellikle kabın üst bitiminin Arkaik dönem betimleme özelliklerine sahip Aphrodite olarak tasvir edilmiştir.
3. Çeşitli objelerin destek figürleri olarak Aphrodite, fildişi, kemik ya da bronz ayna tutamağı olarak
4. Arkaik Dönem Kıbrıs heykeltıraşlık eserleri olarak Aphroditeler

Klasik Dönem Aphrodite Betimlemeleri

Klasik dönemde Aphroditeler dönemin heykeltıraşlık üslubu ve giyimi içerisinde verilmişlerdir. Bu biçimde aşağıdaki gibi sınıflanmaktadırlar.

1. Klasik Aphrodite I (Peploslu)

Bu gruba ait olan Aphrodite tipleri bronz ayna sapları, kap destek figürleri ve pişmiş toprak heykelcikler olarak görülmektedir.

2. Klasik Aphrodite II (Chiton ve Himationlu)

Daha çok Roma dönemi kopyaları olan örneklerden tanımaktayız.

*Aspasia / Europa tipli Aphrodite

(başı üzerine kadar çekilmiş himationlu)

* Sappho / Kore Albani tipli Aphrodite

* Doria Pamphili tipli Aphrodite

3. Klasik Aphrodite III (Aphrodite Urania)

Sol ayak bir hayvana ya da kayaya basar vaziyette, sol dirsek bir idol, herme veya ağaç gövdesine dayanır biçimdedir.

4. Klasik Aphrodite IV (Dayanan Aphrodite)

Urania motifinin MÖ 5. yy'da değiştirilmiş formlarıdır. Tanrıça burada sol tarafında bir desteğe dayanır şekilde tasvir edilmiştir. Aphrodite bu tiplerinde iki biçimde karşımıza çıkar.

* Baş örtülü tipi (himationun başın üzerine çekildiği tip)

* Baş örtüsüz tipi (himationun başın üzerine çekilmediği tip)

Klasik dönemde görülen bu dört tipten bazıları Roma döneminde de sevilerek kullanılmıştır.

Giyimli Aphroditeler içinde ele alınması gereken son örnek Aphrodite Frejus ya da Roma dönemindeki adı ile Venüs Genitrix tiplemesidir.

Sol göğüs açıkta, transparan chiton ve sol elde çoğunlukla nar tutan Aphrodite tipidir. Üst giysinin bir kenardan sağ el ile tutularak baş üzerine kaldırıldığı bir duruşa hakimdir. Venüs Genitrix tiplemesi özellikle Roma döneminde Terrakotta heykelciklerde çok sevilen tiplerden biri konumuna gelmiştir.

B. ÇIPLAK APHRODİTELER

Genelde MÖ 4. yy'dan itibaren Aphrodite'nin çıplak olarak betimlendiği düşünülse de erken örnekleri de mevcuttur. MÖ 8. yy'dan bir Dipylon'dan örnek bunu bize göstermektedir. Dipylon örneğinde tanrıça tamamen çıplak frontal görüntüde betimlenmiştir.

1. Knidoslu Aphrodite

Tanrıçanın tümüyle çıplak olarak betimlendiği ilk örnektir. Tanrıça banyo anından önceki bir anda betimlenmiştir. Vücudu “S” biçimli salınıma sahiptir. Sol yanında hydria ve onun üzerine koyduğu giysisi yer almaktadır. Sağ eliyle kadınlık uzvunu kapatmaktadır.

2. Kapitol Aphroditesi

Saç stili ve genel duruşu ile farklı bir Aphrodite'dir. Duruş pozu ile Knidoslu Aphrodite'den ayrılır. Sol tarafında hydria ve üzerine atılı giysisi vardır. Sol eliyle kadınlık uzvunun sağ eliyle de göğüslerini kapatır ve öne doğru hafif bükülmüş bir vücut duruşu vardır. Saçlar baş üzerinde bağlanmıştır.

3. Aphrodite Medici

Tip olarak Kapitol Aphroditesine benzer. Sol el kadınlık uzvunu sağ el göğüs kısmını örter. Baş sabit bacak yönüne kuvvetlice çevrilmiştir. Tek farklılık sabit bacak olan sol bacak yanında duran yunus figürüdür.

4. *Aphrodite Anadyomene*

Tanrıça çıplaktır. Vücut üst bölümünü soluna doğru bükmektedir. Her iki saç tomarını kenarlarından yakalayarak tutan tiplemesidir.

5. *Sandaletini Çözen Aphrodite*

Çıplak ve ayakta duran tanrıça yukarıya doğru kaldırdığı ayağında taşıdığı sandaletinin bağını çözerken betimlenmiştir. Sağ eliyle bunu gerçekleştirirken sol kolu yukarıya doğru kaldırılmış ve başı sol tarafa doğru çevrilmiştir.

6. *Süslenen Aphrodite*

Tanrıçayı banyo anından sonraki bir durumda gösteren betimlemesidir. Bu gruba örnekler aşağıdaki gibidir.

a. Süslenen Aphrodite

b. Aynalı Aphrodite

c. Banyo Yapan Kız

d. Aphrodite Diadumenos : Ünlü Diadumenos heykeline benzer biçimde başındaki bandı bağlar biçimde betimlenmiştir.

C.YARI GİYİMLİ APHRODİTELER

Tanrıçanın genelde vücut alt bölümünü örtecek biçimde giysiye sarıldığı örneklerdir.

1. *Aphrodite Arles*: Tanrıçanın vücut alt bölümünün himationa sarıldığı bir örnektir. Himation göbek bölgesinde tomarlanır ve vücudun sol yanından aşağıya doğru sarkar.

2. *Aphrodite Arles + Aphrodite Anadyomene*: Arles tiplmesine Anadyomene tipinin dahil edilmesi ile oluşmaktadır. Anadyomene tipindeki gibi tanrıça sola doğru vücut üst bölümünü bükmekte ve saç kümelerini iki eliyle yakalamaktadır. Bu arada sol dirseği ile giysisini vücuduna sıkıştırmaktadır.

3. *Miletos'lu Aphrodite*: Vücut alt bölümü kumaşa sarılı sol kol üzerinden himationun düştüğü sağ kolun yukarıya kaldırıldığı bir tiplmedir.

4. *Aphrodite Melos*: Bilinen en önemli Aphrodite tiplerinden biridir. Vücut alt bölümü himationa sarılı olan tanrıça kendi soluna doğru burğu hareketi tarzında bir dönüş içindedir. Hellenistik dönem orijinli bu tipteme Roma döneminde farklı formlarda tekrarlanmıştır.

5. *Nymphe Tipli Aphrodite*: Vücut alt bölümü himationa sarılı sol ayağını bir kaya kütlesi üzerine doğru kaldırmış ve basmış durumda sol kolu sol bacağı üzerine konulmuş öne doğru eğilmiş ve ileriye doğru bakar biçimde betimlenmiş bir Aphrodite tiptemesidir.

6. *Aphrodite Heyl:* Tanrıçanın omuzlarını açıkta bırakacak şekilde dans eder tarzda betimlendiği bir örnektir. Hellenistik orijinli eser Anadolu'da bulunmuş olup çoğunlukla terrakotta heykelciklerde Hellenistik ve Roma dönemlerinde betimlenmeye devam edilmiştir.

7. *Aphrodite Doidalsas:* Bithynialı usta Doidalsas tarafından bronz olarak dökülmüş olan çıplak olarak çömelmiş vaziyetteki Aphrodite tiplemesidir. Hellenistik döneme ait özgün eser Roma kopyalarından tanınır.